



Οι συναντήσεις μας με ενδιαφέροντα πρόσωπα ξεκινούν με καφέ και ανοίγουν προς κάθε κατεύθυνση που υποστηρίζει ο ελεύθερος διάλογος

## Ενας καφές\* με τον...

### Γιώργο Βέλτσο

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΦΗ ΦΑΛΙΔΑ

Να φτιάχνεις λέξεις και να τις «χαλάς». Να κόβεις, να ράβεις, να ξηλώνεις ένα κείμενο για να φτιάξεις ποίημα. Αυτό κάνει ο σκοτεινά ρομαντικός Γιώργος Βέλτσος. Ο γεμάτος θεωρία και στοχασμό διανοούμενος, καθηγητής, θεατρικός συγγραφέας και ποιητής, τον οποίο η Γαλλία φαίνεται να εκτιμά δεόντως, αφού το 2006 του απένευσε το Παράσημο των Ακαδημαϊκών Φοινίκων και το 2012 το Παράσημο του Ιππότη των Τεχνών και των Γραμμάτων. Ενώ η χώρα του παραλείπει ακόμη να αναγνωρίσει την πολύτιμη συνεισφορά του... Ο άνθρωπος του λόγου ζει στο διαμέρισμά του στους πρόποδες του Λυκαβηττού, ανάμεσα σε αγαπημένους του πίνακες ζωγραφικής, αναμνήσεις οικείων προσώπων και βιβλία. Εκεί ζει για να σκεφτείται. Την επόμενη παράγραφο, τον νέο στίχο. Και ορώνει και αναθεωρεί. Κάτι ξέφυγε, λίγο ακόμη να συμπληρώσει, να αλλάξει τη δομή, να συμπεριλάβει. Νους - εργοστάσιο σε διαρκή λειτουργία και με βάρδιες επιφυλακής... Μια συνάντηση κι ένας καφές μαζί του έβγαλαν σελίδες πολλές από ιστορίες που επιθυμία του είναι να έχουν μοναδικό ακροατή. Ας είναι. Αλλωστε είπε και άλλα πολλά για να τα μοιραστεί με τον κόσμο που ακόμη διαβάζει εφημερίδες. Γιατί εκείνος χρόνια τώρα τις τροφοδοτεί άλλοτε με μικροκείμενα κι άλλοτε με τα δοκίμια του για τη λογοτεχνία και την πολιτική, τη φιλοσοφία και την τέχνη. Από το διάστημα που ξεκίνησε ο εγκλεισμός λόγω Covid και έως τον περασμένο Οκτώβριο έγραψε την «Ανάληψη της Παρθένου». Από αυτή τη συλλογή και οι στίχοι του που ξεχωρίζει για ξεκίνημα της συνομιλίας μας:

Έγινε ό,τι δεν έγινε ακόμη / για λίγο έγινε δράμας / στο ελάχιστο διάστημα / πριν πέσω με το στήθος μου στο νήμα / Σε απόσταση αναπνοής με περιμένει το φινάλε του φαίνοσθαι / κηδόμενο για τη διατήρηση της κλωστής.

Έγινε όπως τα αέναα κύματα / Με δικά τους έξοδα έρχονται και επανέρχονται / Αν είναι τα κύματα ωστικά, δεν έχει σημασία / Το σχήμα της δελφίνιας μετράει / και της γκριζας βόμβας η έπαρση.

Έγινε πέραν των κυμάτων / Και ό,τι εδώ με εξόθησε / είναι οι λέξεις.

Υπάρχει τέλος και αρχή στη γραφή της ποίησης;

Γράφω ποίηση, αλλά δεν προηγούμαι του ποιήματος. Αντίθετα, αυτό με οδηγεί και πριν γραφτεί και μετά. Δεν έχω παρά να το ξεκλειδώσω γράφοντας την πρώτη παράδα. Υστερα, θα «κατέβει» μόνο του σαν ρόλερ. Τότε, αρχίζει μια άλλη εργασία, συνθετική όλων των γνώσεων, των αισθημάτων και των βιβλίων που έχω διαβάσει. Τότε, χάνεται η «επιφοίτηση» που λαμβάνει χώρα ανάμεσα στο πριν και το μετά και αρχίζει η εμμονή. Ποιος έλεγε ότι το ποίημα είναι το «λαμβάνει χώρα»;

Γίνεστε άλλος όταν γράφετε ποίηση; Διάβαζα στην ομιλία της Λουίζ Γκλουκ κατά την τελετή βράβεισής της με Νομπέλ το εξής: «Με την απονομή αυτού του βραβείου η Σουηδική Ακαδημία επιλέγει να τιμήσει την οικεία ιδιωτική φωνή, την οποία ο δημόσιος λόγος μπορεί



Ο στοχαστής μιλά για τον ποιητή εαυτό του

## «Αισθάνομαι σαν μόλις να πρόκειται να ηπτηθώ»





✿ «Πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν στον καφέ την ικανότητα να δίνει πνεύμα»  
(Ονορέ ντε Μπαλζάκ, «Πραγματεία περί των νεωτέρων διεγερτικών», 1839)



αντίθετο: ο συγγραφέας ή ο ποιητής καταλαμβάνει τη θέση του νεκρού.

Η στρατοπεδική κοινωνία μας ασφαλώς δεν συγκρίνεται με το Λουσβίτς, όπου ο άνθρωπος είναι εκείνος που μπορεί να επιζήσει του ανθρώπου. Σ' εμάς, άνθρωπος δεν θεωρείται όποιος επιζεί αλλά όποιος παραεί, κυριαρχεί, προβάλλεται και στερείται.

■ Πώς προέκυψε η ποίηση;

Αν θα έπρεπε βιογραφικά να δώσω μια κίνηση, ένα στίγμα, θα έδινα δύο πράγματα, τα οποία έβγαλα από το αρχείο μου για να τα δείξω. Την πρώτη εφημερίδα που βγάλαμε με τον Διονύση Σαββόπουλο στο Ε' Αρρένων στη Θεσσαλονίκη, τη «Σπουδή». Και μετά, όταν περνάω στη Νομική, βγάζουμε ένα περιοδικό αντίστοιχο της «Πανοπιστευματικής», που το ονομάζουμε «Σπουδαστικός Κόσμος». Το 1963 η συντακτική επιτροπή του περιοδικού, επειδή ξέρεi ότι είμαι ψωνισμένος με την ποίηση, με στέλνει να πάρω συνέντευξη από τον Γιώργο Σεφέρη. Ομως η Μαρώ, η οποία με υποδέχεται στην είσοδο στην οδό Αγρας, δεν με αφήνει να τον δω, λέγοντας ότι απουσιάζει. Επέστρεψα αυθημερόν με το τρένο στη Θεσσαλονίκη. Υστερα από μία εβδομάδα ο Σεφέρης μάς έστειλε μια κάρτα και αφού πήρε το Νομπέλ ανέβηκε στη Θεσσαλονί-

**Coffee spot**  
Η κατοικία του στους πρόποδες του Λυκαβηττού

**Info**  
Η συλλογή «Η Ανάλυσις της Παρθένου» κυκλοφορεί σύντομα από τις εκδόσεις Πατάκη



«Γίνομαι εκείνο που μένει από μένα: το λείψανο ενός αγνώστου στρατιώτη στο κενοτάφιο της ποίησης. Ετσι, περιμένω και συγχρόνως δεν περιμένω την κατάθεση στεφάνου στα υπολείμματα»

Είπε

κη, όπου έγινε επίτιμος διδάκτορας. Τότε, στο τιμητικό γεύμα για τον ποιητή που δόθηκε στη φοιτητική λέσχη του πανεπιστημίου όχι μόνο βρέθηκα εκεί, αλλά κάθισα πλάι του. Και έτσι γράφω το πρώτο φιλόλογικό άρθρο στη ζωή μου με τίτλο «Η δόξα μιάς άγγιξε πάλι», όπου κάνω και μια μπηχτιά για την αλλαγή τίτλου που έκανε ο Σεφέρης στη συλλογή του «...Κύπρον, ου μ' εθέσπισεν...», την οποία μετονόμασε σε «Ημερολόγιο καταστροφών Γ'» όταν ήταν εν ενεργεία πρέσβης στο Λονδίνο.

■ Τι έγινε μετά;

Το Παρίσι, ο Πουλαντζάς, ο μαρξισμός, ο Αλτουσέρ, η κατάντηξη του ποιητικού στοιχείου ενόψει - δεν το κρύβω - της καριέρας του καθηγητή στο πανεπιστήμιο. Δεν μπορούσαν να συμβασιλεύσουν αυτά. Πιστεύω ότι το ζήτημα του δημόσιου λόγου και της ποίησης παραπέμπει στην ενδογλωσσική διαφορά μεταξύ αναφοράς και αυτοαναφοράς. Αν θέλεις να μιλήσεις για τον άλλον, πρέπει να ξέρεις πώς να μιλήσεις για τον εαυτό σου. Για παράδειγμα, ο Μανόλης Αναγνωστάκης ή ο Τάκης Σινόπουλος. Τα ποιήματά τους είναι τα εντελέστερα πολιτικά κείμενα που γνωρίζω. Διαβάζω και ξαναδιαβάζω το «Νυχτολόγιο» που είναι ποίηση ενώ δεν είναι.

■ Πώς αισθάνεστε τώρα;

Αισθάνομαι σαν μόλις να πρόκειται να ηπηθώ. Επιζώ εκ των προτέρων αυτού που δεν πρόκειται να επιζήσει. Θα ήθελα, κρύβοντας έναν μαύρο ρομαντισμό που ανέκαθεν με κατείχε, να διατυπώσω ψυχραιμότερα τη σχέση μου με το όνομά μου. Αν πεις «εγώ», αν ονομάσεις με τ' όνομά σου το υποκείμενο της εκφώνησης, τότε μιλάς για ένα «εσύ». Υπό μια προϋπόθεση: πως το «εγώ» σου είναι Κανένας. Ο Κανένας Εαυτός της προηγούμενης ποιητικής μου συλλογής. Τότε όμως οφείλεις να συμφιλώθεις με το κενό και τις συνέπειές του. Τότε πρέπει να θεωρήσεις τη θλίψη ως την «ποίηση που προπατορικό αμαρτήματός». Να νιώσεις το μαλαρμικό «Η σάρκα είναι θλιμμένη. Αλίμονο! και διάβασα όλα τα βιβλία».

να ενισχύσει ή να προεκτείνει. Αλλά ποτέ να αντικαταστήσει». Με εμένα συμβαίνει το εξής παράδοξο: ο δημόσιος λόγος μου δεν προεκτείνει την ποίησή μου. Όλοι λένε «ο Βέλτσος», δεν λένε «ο ποιητής». Αλλά δεν ξέρουν ότι αυτός ο δημόσιος λόγος τόσα χρόνια, από τον «Νεόκοπο» του Καραπαναγιώτη μέχρι τώρα, δεν θα υπήρχε στη μορφή που έχει αν δεν υπήρχε η ποίηση. Υπάρχει αυτό λοιπόν το «8» ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό λόγο.

Ταυτόχρονα στις εναλλαγές αυτών των οκταριών υπάρχει η συμπύκνωση νοήματος, σαν ένα ζπαρισμένο αρχείο.

Είναι ένα αρχείο πολύ πυκνό γιατί πιστεύω πως το ευφυολόγημα για το οποίο ο Μαρκ Τουβέν λέει στο «Περί ψεύδους» λέγεται με σοβαρό τρόπο. Πιστεύω λοιπόν ότι το ευφυολόγημα δουλεύει όπως και το όνειρο. Συμπυκνώνει και την ίδια στιγμή μετακινεί. Η μετάθεση και η συμπύκνωση κατά Φρόντ είναι οι δύο λειτουργίες του ονείρου. Αυτό στη γλώσσα λέγεται μετωνυμία και μεταφορά. Η μετωνυμία είναι η συμπύκνωση και η μεταφορά είναι το «σαν». Δεν λέμε «πάμε να πιούμε ένα ποτήρι κρασί», αλλά «πάμε να πιούμε ένα ποτήρι». Υπάρχει λοιπόν μια λειτουργία ονείρου μέσα στη γραφή

με τους ρητορικούς τρόπους της μεταφοράς και της μετωνυμίας.

Καταφέρνετε όμως να ονειρεύεστε με πολύ ανοιχτά μάτια, καθώς παρακολουθείτε πανοπτικά την επικαιρότητα δημοσιογραφώντας.

Η υπογραφή μου στις εφημερίδες με απασχόλησε σε όλη μου τη ζωή, διαπιστώνοντας πως δημοσιογράφος είναι κάποιος που διατυπώνει ένα αίτημα το οποίο τον περιέχει. Κι αυτό είναι ένα κοινό στοιχείο όσων γράφουν. Το αίτημα όμως που διατυπώνω εγώ στα άρθρα μου δεν είναι του καθοδηγητή ή του απολιτικού. Το αίτημα που διατυπώνω είναι πολιτικά γραμμένο με τον μόνο ίσως τρόπο που η κριτική σήμερα μπορεί να ασκηθεί: το ευφυολόγημα. Αλλά εδώ τα όρια μεταξύ ευφυολογήματος και χυδαιότητας είναι δυσδιάκριτα και επαφίεται πλέον στον αναγνώστη να διακρίνει τη διαφορά, εφόσον πάψει να εξαρτάται από τα social media.

■ Η κοινωνία ακούει τους ποιητές;

Ο ποιητής είναι «αυτό», όχι «αυτός». Κάποιος που επιβιώνει μόνο από τα ίχνη της απουσίας του, όσο παρών κι αν νομίζει πως είναι. Όταν περιμένει από τον δημόσιο λόγο να προεκτείνει την ιδιωτική του φωνή, γίνεται ευυπόληπτος.

Στην περίπτωση μου, όμως, ο δημόσιος λόγος συμβαίνει να είμαι εγώ. Ωστόσο, η ποίησή μου προεκτείνει τον δημόσιό μου λόγο. Και ενώ γράφω ποίηση στο όνομα της αδυναμίας να γράψω, δημοσιογραφώ στο όνομα της δύναμης του επιθέτου μου. Το όνομα «Βέλτσος» είναι ένα ολέθριο ετερονύμιο του ποιητή, που το μεταχειρίζεται για να υπηρετεί την ποίησή του.

Το παράδοξο είναι ότι ενώ έχω «ακουστεί» απ' το ετερονύμιο (τα άρθρα μου) ταπεινώνομαι συνεχώς απ' το ανώνυμο (τα ποιήματά μου). Γίνομαι εκείνο που μένει από μένα: το λείψανο ενός αγνώστου στρατιώτη στο κενοτάφιο της ποίησης. Ετσι, περιμένω και συγχρόνως δεν περιμένω την κατάθεση στεφάνου στα υπολείμματα. Κοίταξε όμως τι συμβαίνει. Αυτή η περίπλοκη διαδικασία που την αποκαλώ «λειτουργία - ποιητής», κατά τη φουκοκική «λειτουργία - συγγραφέας», συνιστά έναν τρόπο στον πολιτισμό μας για να επιβάλλονται αποκλεισμοί ή έπανοι. Επιλογές, δηλαδή, που αιχμαλωτίζουν τον ποιητή στους μηχανισμούς της εξουσίας. Καταμαρτυρούν στον Φουκό ότι όταν αναγγέλλει τον «θάνατο του συγγραφέα» δεν λαμβάνει υπόψη του το πρόσωπο ως εάν ο συγγραφέας να είναι νεκρός. Συμβαίνει το